

Verduurzaming van de industrie vraagt om richtinggevende keuzes

De Nederlandse industrie is economisch en strategisch van groot belang. Zij zorgt voor hoogwaardige werkgelegenheid, is nauw verweven met het Europese industriële ecosysteem en speelt een cruciale rol in de leveringszekerheid van brandstoffen, chemische producten en materialen. Juist daarom is het behoud en de verduurzaming van de industrie van groot belang voor Nederland. Tegelijk staat de industrie op een kantelpunt. Ambitieuze klimaatdoelen, de noodzaak van strategische autonomie, hoge en volatiële fossiele energiekosten en toenemende netcongestie zetten het verdienvermogen en de investeringsbereidheid onder druk. Voor netbeheerders is daarom helder dat keuzes over industrie, energie-infrastructuur, (diepe) aanlanding van Wind op Zee en ruimte veel sterker in samenhang moeten worden gemaakt. De manier waarop Nederland zijn industrie wil behouden en verduurzamen, bepaalt immers rechtstreeks welke energie-infrastructuur nodig is, waar en wanneer. In een situatie van schaarse ruimte, beperkte uitvoeringscapaciteit en toenemende druk op het energiesysteem kan niet alles overal tegelijk.

1. Maak scherpe publieke keuzes over waar ontwikkeling voorrang krijgt

Met duidelijke keuzes kan Nederland een sterke, schone en concurrerende industrie behouden. Daarvoor is tijdige aanleg van energie-infrastructuur cruciaal: elektriciteit, waterstof en CO₂-opslag. Door proactief energie-infrastructuur aan te leggen voor industriële clusters waar ruimte is voor groei, ontstaat zekerheid waardoor bedrijven kunnen investeren. Om dit mogelijk te maken zijn regie, ruimte in regulering en financiële oplossingen nodig. Er moeten bovendien keuzes worden gemaakt over de mate waarin de overheid de ontwikkeling van de energie infrastructuur, -vraag en -aanbod gaat sturen

Dat betekent ook dat niet overal dezelfde mate van infrastructuurontwikkeling mogelijk of wenselijk is. Niet alleen omdat bouwcapaciteit, personeel, ruimte en doorlooptijden beperkt zijn, maar ook omdat een energiesysteem dat overal op maximale vraag wordt ingericht onnodig duur wordt. Bovendien concurreren energieprojecten met andere maatschappelijke opgaven om dezelfde schaarse ruimte.

Aanbevelingen

- Maak op gebiedsniveau keuzes over gebieden waar infrastructuurontwikkeling prioriteit krijgt en waar bedrijven voorlopig meer binnen de grenzen van het bestaande systeem moeten opereren. Houd hierbij rekening met waar de benodigde Wind op Zee kan aanlanden of al aangeland wordt.
- Zet beleid als MIEK en pMIEK niet alleen faciliterend, maar ook selectief en richtinggevend in.
- Betrek infrastructuurpartijen vroegtijdig bij maatwerkafspraken om opties en beperkingen beter in kaart te brengen

2. Kies integraal voor een realistische energiemix

De industrie heeft duidelijkheid nodig over welke energiedragers beschikbaar komen en op welke termijn. Elektrificatie, waterstof, CCS, warmte, groen gas en hybride oplossingen moeten daarom integraal worden gezien, in samenhang met netcapaciteit, infrastructuurkosten, flexibiliteit, ruimtelijke inpassing en systeemeffecten.

Als die duidelijkheid ontbreekt, moeten netbeheerders en andere publieke partijen op meerdere routes tegelijk anticiperen. Dat maakt het energiesysteem duurder, complexer en minder uitvoerbaar. Daarom is energieplanologie nodig die zowel de aanbod- als vraagkant omvat: publieke keuzes over welke energiedrager waar en wanneer beschikbaar komt voor welke (industriële) afnemer(s)/clusters.

Aanbevelingen

- Werk per regio uit welke energiemix het meest kansrijk en uitvoerbaar is, inclusief realistische fasering.
- Bied de industrie duidelijkheid over waar en wanneer elektrificatie logisch is, waar waterstof nodig zal zijn en waar CCS of hybride routes nodig blijven.
- Zorg naast het landelijke waterstoftransportnet ook voor een concreet plan voor regionale waterstof distributie, zowel binnen als buiten de vijf grote industriële clusters
- Houd vast aan de ambitie voor wind op zee en laat die gelijk oplopen met de toekomstige vraag van de industrie.

3. Versterk de concurrentiepositie van de industrie

Verduurzaming kan alleen slagen als bedrijven ook economisch in staat zijn om in Nederland te blijven investeren. De Nederlandse industrie opereert in een Europese markt, maar heeft te maken met hoge energiekosten en stijgende netkosten, terwijl omliggende landen hun industrie vaak gerichter ondersteunen.

Een sterke en toekomstbestendige industrie is bovendien van belang voor de weerbaarheid van Nederland en Europa, omdat zij bijdraagt aan economische veerkracht, strategische autonomie en leveringszekerheid in tijden van geopolitieke en maatschappelijke onzekerheid.

Daarom moet verduurzaming hand in hand gaan met een sterker vestigingsklimaat. Dat vraagt om voorspelbaarheid, gerichte vraagcreatie voor schone producten en een gelijkjer Europees speelveld.

Aanbevelingen

- Zet in op een gelijkjer Europees speelveld via harmonisatie van tariefmethodologieën en consistenter Europees industriebeleid.
- Ontwikkel vraagcreatie voor schone producten, bijvoorbeeld via normering, aanbesteding en bijmengverplichtingen.
- Geef bedrijven voorspelbaarheid over infrastructuur, aansluitmogelijkheden en tijdelijke ondersteuning in de transitiefase.

4. Maak flexibiliteit prioriteit

In een vol elektriciteitssysteem is flexibiliteit geen aanvulling meer, maar een noodzakelijke bouwsteen van een betaalbaar en uitvoerbaar elektriciteitssysteem. Door vraag en aanbod slimmer op elkaar af te stemmen, kunnen pieken worden beperkt, kan congestie worden verminderd en investeringen gericht worden gefaseerd. Flexibiliteit is een kans om meer bedrijven aan te sluiten en zal blijvend een belangrijke rol blijven spelen in het energiesysteem.

Dit geldt voor de hele industrie, maar is extra urgent voor bedrijven buiten de grote clusters. Daar zijn bedrijven en beschikbare energie vaak nog niet logisch op elkaar aangesloten, ontbreekt netcapaciteit en is regionale waterstofinfrastructuur nog onvoldoende ontwikkeld. Voor deze bedrijven is flexibiliteit vaak het meest realistische alternatief wanneer directe netuitbreiding niet mogelijk is.

Aanbevelingen

- Breid de bestaande Flex-e regeling uit naar een **Flex-e XL** voor grotere vermogens en complexere industriële toepassingen.
- Koppel subsidies aan netbewuste voorwaarden voor efficiënter netgebruik.

5. Organiseer gebiedsgerichte besluitvorming en publieke regie, juist ook buiten de grote clusters

Voor bedrijven buiten de grote clusters is verduurzaming vaak extra complex. Juist daar zijn gerichte keuzes nodig over welke sectoren en locaties strategisch worden ontwikkeld, en welke bedrijven de komende jaren vooral zullen moeten werken binnen de beschikbare capaciteit en dus sterker moeten flexibiliseren.

Daarnaast is op onderdelen meer publieke regie nodig om versnippering te voorkomen en investeringen tijdig mogelijk te maken. Dat geldt in het bijzonder voor regionale waterstof distributie in gebieden waar directe industriële vraag aanwezig is en waar waterstof nodig is om verduurzaming mogelijk te maken. CCS-infrastructuur zal niet regionaal beschikbaar komen, waterstofinfrastructuur wél. Door op een centrale locatie aardgas om te zetten naar blauwe (koolstofarme) waterstof kunnen ook regionale bedrijven gebruik maken van betaalbare verduurzaming.

Aanbevelingen

- Ontwikkel een nationaal kader voor strategisch vestigingsbeleid, gekoppeld aan energie-infrastructuur, opwek (ook op zee), opslag en ruimte.
- Maak gebiedsgericht duidelijk waar bedrijven versneld kunnen ontwikkelen en waar vooral flexibilisering nodig zal zijn.
- Bied Cluster 6 bedrijven de mogelijkheid om te verduurzamen door blauwe waterstof in te zetten, omdat CO₂-infrastructuur hen niet kan bedienen.
- Versnel regionale distributie waterstofnetten in kansrijke gebieden met directe industriële vraag.
- Wijs waterstof distributie wettelijk aan als publieke taak van regionale netbeheerders.